

Universiteit Leiden

Opening Academisch Jaar – 5 september 2016

Celine van Es, masterstudent Civiel Recht en student in het Leiden Leadership Programme

Online hoger onderwijs voor Syrische vluchtelingen in Turkije

Hoe creëer je kansen voor jonge mensen – vluchtelingen – voor een betere toekomst? Binnen het Leiden Leadership Programme mocht ik hierover meedenken in het afgelopen collegejaar. Daarover wil ik graag iets vertellen.

Voor de diegenen die hier nog nooit van hebben gehoord: het Leiden Leadership Programme biedt studenten een uitdagend onderwijstraject buiten het reguliere programma om, in de masterfase van de opleiding. Het is een interdisciplinair traject en staat open voor studenten van diverse masteropleidingen. Het Leadership Programme biedt masterstudenten uit Leiden én Delft de mogelijkheid om leiderschapskwaliteiten verder te ontwikkelen of überhaupt te ontdekken. Met name gedurende de eerste periode kregen we tijdens intensieve trainingen vele tools aangereikt die bij deze ontwikkeling van pas zouden kunnen komen. Zo kreeg ik op een zekere dag de uitermate bruikbare tool ‘active listening’ aangereikt. Juist. ‘Active speaking’, daar had ik als meid met een extraverte persoonlijkheid niet zoveel moeite mee (één van de redenen dat ik hier als afgevaardigde van mijn onderzoeksteam sta), maar met ‘actief luisteren’ bleek ik meer moeite te hebben. Een vaardigheid die ik mij afgelopen jaar desalniettemin eigen heb gemaakt.

Uiteindelijk is het de bedoeling – en dit maakt het Leadership Programme zo’n ontzettend waardevol programma – dat men de tools waar men zichzelf wellicht nog enigszins onzeker over voelt, in de praktijk gaat brengen bij een praktijkorganisatie. Studenten worden in teams ingedeeld bij een publieke of private instelling. Mijn team – ik heb het onderzoek waar ik u over ga vertellen zeker niet alleen uitgevoerd – bestond uit Nina Terpstra, Ceylan Söylemez en Daniël Meijer. De praktijkorganisatie waar wij aan gekoppeld werden was het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap.

Het Ministerie van OCW had het volgende verzoek: stel een advies op voor de ontwikkeling van een online hogeronderwijstraject voor vluchtelingen in het buitenland. Een zeer breed vraagstuk dat wij vanwege de beperkte tijd en mogelijkheden hebben toegespitst op de ontwikkeling van een online hoger onderwijstraject voor Syrische vluchtelingen in Turkije.

Het Ministerie van OCW voert een actief beleid op het gebied van hoger onderwijs voor vluchtelingen in Nederland. Universiteiten, hogescholen en het ministerie werken op dit gebied al enige tijd intensief samen. Binnen het ministerie leeft bovendien een wens om ook buiten Nederland met initiatieven te starten. Het Ministerie wil graag ervaring opdoen in de samenwerking met organisaties die hoger online onderwijs aanbieden in zowel Europa als Turkije; dit stimuleert de huidige activiteiten in dit veld en leidt tot verbetering van de kwaliteit. Ook het verspreiden van Nederlandse expertise op het gebied van hoger online onderwijs is onderdeel van die wens. Ten slotte speelt de toegang tot (hoger) onderwijs een rol in enkele bi- en multilaterale

mensenrechtenverdragen, die de Nederlandse overheid graag actief wil naleven. De voordelen van het organiseren van onderwijs in een regiogebied ten opzichte van bijvoorbeeld in Nederland zelf, liggen vooral in de lage kosten die dit met zich brengt en de hoge impact die kan worden behaald.

De grootste doelgroep voor dit project bevindt zich in Turkije. Sinds de oorlog is begonnen, hebben meer dan 4,8 miljoen Syriërs zich genoodzaakt gezien hun vaderland te verlaten. Er is een grote migratie ontstaan in voornamelijk de richting van Libanon, Jordanië en Turkije. Turkije biedt momenteel onderdak aan ca. 2,75 miljoen vluchtelingen. De potentiële targetgroep behelst om en nabij 98-99.000 studenten. De vraag naar hoger onderwijs onder vluchtelingen is groot; het aantal inschrijvingen bij bestaande hogeronderwijstrajecten voor vluchtelingen in Turkije overschrijdt het aantal beschikbare plaatsen namelijk veruit. Het belang van het behalen van diploma's spreekt voor zich: het creëren van kansen voor de toekomst. De toegang tot hoger onderwijs is er in Turkije helaas nauwelijks en onder andere dit veroorzaakt een migratie richting Europa. Los van wat hier de verschillende politieke opvattingen over zijn, niet ontkend kan worden dat dit een zeer gevaarlijke en risicovolle oversteek is. Wij zijn ervan overtuigd, dat dit in toenemende mate voorkomen kan worden door in de regio zelf basisfaciliteiten en onderwijs aan te bieden.

Een groot voordeel van het organiseren van hoger onderwijs voor Syrische vluchtelingen in Turkije zelf is, is dat dit minder kosten met zich meebrengt dan de organisatie ervan in westerse landen. Recente cijfers van NGO SPARK laten zien dat wat betreft kosten voor het faciliteren van hoger onderwijs (en zaken die daarbij komen kijken zoals huisvesting en studiemateriaal) de schaal één op twintig is. Met andere woorden: in Turkije kunnen twintig studenten voorzien worden van hoger onderwijs, waar dit er in Nederland tegen dezelfde kosten maar één zou zijn. Verder is de arbeidsmarkt in Turkije toegankelijker dan in andere landen in de regio, ook dit is niet geheel onbelangrijk.

Uiteraard bestaan er meerdere organisaties die zich bezighouden met projecten rondom hoger onderwijs voor vluchtelingen in Turkije (hoewel Turkije achterloopt op andere landen in de regio; er wordt hier relatief weinig aangeboden). Het is van belang om eerst de bestaande projecten te observeren. Immers, wij kunnen leren van de obstakels waar vluchtelingen bij de huidige trajecten tegenaan lopen. De barricades leiden tot een lage instroom in onderwijstrajecten en een relatief hoge drop-out.

Het voornaamste dat studenten weerhoudt van het volgen van hoger onderwijs is (natuurlijk) het gebrek aan geld. De zeer beperkte financiën van vluchtelingen leiden ertoe dat zij niet in staat zijn om naar onderwijsinstellingen te reizen, studiemateriaal aan te schaffen en collegegeld te voldoen. Vluchtelingen zullen om huisvesting en voedsel te kunnen bekostigen overdag moeten werken en dit heeft tot gevolg dat zij die tijd in elk geval niet in het volgen van onderwijs kunnen steken. Meer belemmeringen kunnen worden gevonden in taal (de moedertaal in Syrië is Arabisch, ze spreken zeer gebrekkig Engels en geen Turks. Onderwijs wordt voornamelijk in het Turks aangeboden bij onderwijsinstellingen in Turkije), ontbrekende documenten (opdat zij geen bewijs van een vooropleiding hebben), geen erkenning van de vooropleiding in Turkije, psychologische problemen bij studenten (denk hierbij aan PTSS) en ten slotte ook gebrekkige informatie omtrent de bestaande onderwijstrajecten.

Een aantal van deze obstakels kan worden omzeild door het aanbieden van online onderwijs, meer in het bijzonder in de vorm MOOC's. Van MOOC's had ik voorheen eerlijk gezegd nog nooit gehoord (then again, ik

bleek natuurlijk ook minder goed in luisteren te zijn), maar dit zijn Massive Online Open Courses. Het zijn cursussen die via internet kosteloos toegankelijk zijn en naast traditionele studiematerialen zoals teksten en video's ook de mogelijkheid tot digitale interactie tussen studenten en docenten bieden via discussieplatforms. De Universiteit Leiden is één van de universiteiten in Nederland die diverse MOOC's aanbiedt. Het is anders dan face-to-face onderwijs: je studeert namelijk doorgaans op eigen tempo. Bovendien kan met de inzet van MOOC's een grotere groep deelnemers worden bereikt, omdat het onderwijs niet tijd- en plaats-afhankelijk is. Iedereen kan in principe meedoen; men heeft niet per se de papieren van een vooropleiding nodig. Het is zeer kosteneffectief, want er zijn weinig docenten nodig en veel onderwijs is al beschikbaar via de vele MOOC-aanbieders in de wereld. Voorzichtig gezegd is 'slechts' toegang tot het internet nog geboden.

Vervolgens stuitte wij op 'het probleem' dat het Ministerie van OCW bij de uitvoering van dit project niet slechts met de Nederlandse overheid te maken heeft. Voor de plannen zou draagvlak gecreëerd moeten worden bij de Turkse autoriteiten. Hiërarchie wordt binnen de Turkse manier van regeren zeer belangrijk gevonden. De Turken zullen zich niet snel laten intimideren door derden. Als men in Turkije iets dergelijks voor elkaar wil krijgen, dan zal met name de Turkse overheid overtuigd moeten zijn van het feit dat zij zelf met het idee gekomen is. Het is hierbij van groot belang om de voordelen die het project voor Turkije met zich brengt in kaart te brengen. Verder dient Turkije in een vroeg stadium te worden betrokken bij het proces en hoge ambtenaren te sturen. Eveneens valt het aan te raden om gebruik te maken van bestaande banden tussen Nederlandse en Turkse onderwijsinstellingen.

Wij hebben een advies uitgebracht aan het Ministerie van OCW. Dat deden we op basis van vele rapporten, bezoek aan een conferentie in Istanbul en het afnemen van interviews met verschillende partijen waaronder Nederlandse MOOC-aanbieders en NGO's die reeds bekend zijn met de organisatie van hoger (online) onderwijs in de regio. Onze aanbeveling luidt: stel een gecertificeerd MOOC-pakket samen ter voorbereiding van de Syrische vluchtelingen op de instroom bij Turkse hoger onderwijsinstellingen. Het MOOC-pakket dat kan worden gevuld met bestaande MOOCs moet Syrische vluchtelingen gelijke kansen bieden bij de toelating tot Turkse universiteiten/hoge scholen.

Met dit advies worden de meeste eerder genoemde obstakels vermeden. Zo worden accreditatieproblemen vermeden door het pakket 'slechts' een voortraject te laten zijn en niet een hoger onderwijstraject. Taalbarrières kunnen worden voorkomen door MOOCs in het Engels en Arabisch te vertalen. Het MOOC-pakket zal tenslotte gratis/tegen zeer lage kosten toegankelijk zijn voor iedereen. Vooral die toegankelijkheid maakt dat de Turkse bevolking zich niet benadeeld hoeft te voelen ten opzichte van de Syrische vluchtelingen. Verder hebben wij onder meer aangeraden het MOOC-pakket toegankelijk te maken via een app op mobiele telefoons; een facilitator aan te stellen voor mogelijke (psychische) problemen die studenten ervaren; studenten met elkaar in contact te brengen via een online platform (voorkomen van drop-out, als zij niet het gevoel hebben er alleen voor te staan); en om eventueel MOOC-pakketten samen te stellen die al in een bepaalde studierichting sturen ter optimale voorbereiding.

Afgelopen juni heeft een eerste ontmoeting (een zogeheten. netwerktafel) met potentiële belanghebbenden plaatsgevonden. Ons team heeft een advies uitgebracht aan het ministerie dat niet zomaar in een bureaula is geschoven, maar met veel enthousiasme is ontvangen. De netwerktafel liet zien dat partijen als de ministeries van OCW, Buitenlandse Zaken, de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten, Nether, EP-

Nuffic, actieve partijen op hoger onderwijsgebied en verscheidene NGO's de handen op dit gebied ineen willen slaan.

Het Leiden Leadership Programme heeft ons deze mooie kans geboden. We hebben ons mogen richten op een actueel probleem. Wij hebben onszelf kunnen ontwikkelen door ons in te zetten voor andermans ontwikkelingen. Zonder gebruik te maken van bijvoorbeeld de tool 'active listening', hadden wij niet kunnen luisteren naar behoeften en een advies kunnen verschaffen op dit gebied. Het onderzoek heeft mij en mijn team op verscheidene momenten behoorlijke eyeopeners gebracht, want laten we wel zijn: een groot deel van de tijd is de hele vluchtenproblematiek voor de Leidse student toch slechts een 'ver-van-zijn-bed-show'. Wij hebben de kans gekregen en benut om kansen te creëren voor kansarme oorlogsvluchtelingen, die in beginsel 'natuurlijk ook gewoon' studenten van onze eigen leeftijd zijn.
